

DAGELIJKSE OVERDENKINGEN

DE BIJBEL IN 365 DAGEN

Dagelijkse overdenkingen

DE BIJBEL IN 365 DAGEN

John Goldingay
& Tom Wright

Uitgeverij Van Wijnen – Amersfoort

© 2026 Nederlandse vertaling: Uitgeverij Van Wijnen, Printerweg 10, 3821 AD Amersfoort
www.uitgeverijvanwijnen.nl

Daily Bible Meditations for Everyone © John Goldingay & Tom Wright, 2024.

Original edition published in English under the title *Daily Bible Meditations for Everyone* by SPCK Group, London, England. This edition copyright © John Goldingay & Tom Wright, 2024.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any form whatsoever without previous written permission from the publisher.

Omslagontwerp: Uitgeverij Van Wijnen

ISBN 978 90 5194 731 1

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd in welke vorm dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

Vertaling gedeelten uit eerder verschenen boeken

Martine Krabbendam *Het Oude Testament voor iedereen* – eerder uitgegeven delen

David de Vos *Matteüs voor iedereen*

Marcus voor iedereen

Lucas voor iedereen

Martin Strengholt *Johannes voor iedereen*

Handelingen voor iedereen

drs. L.C. Runhaar *Paulus voor iedereen: Romeinen*

Martin Strengholt *Paulus voor iedereen: 1 en 2 Korintiërs*

Paulus voor iedereen: Galaten en Tessalonicenzen

Paulus voor iedereen: De pastorale brieven

Hebreeën voor iedereen

David de Vos *Paulus voor iedereen: De gevangenisbrieven*

Monica van Bezooijen *Algemene zendbrieven voor Iedereen*

Openbaring voor iedereen

Vertaling nog niet eerder verschenen gedeelten: Corine van Oord

Redactie: Martine Krabbendam-Veenhof

Toelichting voor de lezer

Het citaat bij 23 maart, 'All power corrupts; absolute power corrupts absolutely' ('Macht corrupteert altijd, totale macht corrupteert totaal') wordt toegeschreven aan Lord Acton, een Brits historicus (1834-1902).

De Joodse geleerde die bij 25 mei wordt genoemd, is Michael Fox, *Character and Ideology in the Book of Esther* (second edition; Grand Rapids: Eerdmans, 2001), p. 12.

Opmerkingen bij de Nederlandse vertaling

In de vertaling van de eerder uitgegeven delen van Het Oude Testament voor Iedereen is het Engelse Yahweh vertaald als 'Jahweh'; in de vertaling van de delen van Het Nieuwe Testament voor Iedereen is ervoor gekozen Yahweh weer te geven als 'JHWH'. Bij het samenvoegen van de teksten in deze bundel is dat verschil gelijkgetrokken en wordt 'Jahweh' gebruikt.

In zijn commentaren bij het Oude Testament kiest John Goldingay bewust voor het woord 'clan' in plaats van het woord 'stam'. In de dagteksten bij het Nieuwe Testament is het meer gebruikelijke woord 'stam' gehandhaafd.

DEEL 1

**Het Oude Testament
voor iedereen**

JOHN GOLDINGAY

Januari

Het begin

1 In het begin

Genesis 1

Als jij God was, hoe zou je de mensen dan over de oorsprong van de aarde vertellen? God inspireerde de schrijver van Genesis om een beeld te schetsen dat een soort gelijkenis is. Het zegt: stel je voor dat God de wereld schept zoals iemand een project van een week doet, zes dagen werken en dan een dag vrij. Deze vakman maakt een plan voor de uitvoering van de klus, besteedt drie dagen aan de opzet en drie dagen aan het invullen van de details. Dus op zondag brengt Hij licht aan in het natuurlijke duister en op woensdag hangt Hij de zon, de maan en de sterren in de lucht om het licht naar de aarde over te brengen. Op maandag verdeelt Hij het water in tweeën door middel van het hemelgewelf en op donderdag schept Hij de wezens die het (onderste) water en de lucht bewonen. Op dinsdag scheidt Hij het land van de zee en schept wat daar groeit; op vrijdag schept Hij de landdieren die deze vruchten van het land zullen eten, inclusief de mensen die de aarde zullen regeren.

God had niet de bedoeling dat Genesis 1 ons zou vertellen wat een camera zou hebben opgenomen, als die aanwezig was geweest om de schepping te filmen. We slaan de plank mis als we Genesis bekritisieren omdat het dat niet doet, maar net zo goed als we Genesis verdedigen om aan te tonen dat het dat wél doet. We hoeven geen poging te doen om te bewijzen dat de wetenschap het mis heeft en dat de aarde wel degelijk in zes dagen geschapen is, nog maar een paar duizend jaar geleden. Net zomin hoeven we te proberen om de 'feiten' van Genesis aan te passen aan de wetenschap. Als we dat doen, richten we onze aandacht op andere punten dan God voor ogen had, toen Hij de inspiratie voor dit verhaal schonk. Genesis 1 is een portret, een aanschouwelijke voorstelling, een gelijkenis. Dat betekent niet dat het niet waar is; het betekent dat de waarheid wordt uitgedrukt op de manier van een parabel.

De schepping hield in dat God vormeloosheid omzette in orde, duister in licht. God deed dat door te spreken en soms door dingen te scheiden, bijvoorbeeld het licht van het donker en het water beneden van het water boven. Dat betekende dat God een orde in de wereld aanbracht die niet door latere menselijke ervaringen van wanorde ongedaan gemaakt kon worden.

God, onze schepper, we verwonderen ons over uw wereld, en over alles in de wereld dat U vreugde en eer geeft.

2 Om het anders te zeggen...

Genesis 2

Het verhaal in Genesis 1 had het breedste perspectief. Het ging over de hele kosmos. Genesis 2 is nuchterder, zelfs nog duidelijker 'gewoon een verhaal' – maar een verhaal dat meer licht werpt op het begrijpen van God, de mens en de wereld.

Het begint met een eenvoudig kaal landschap. Er groeit niets. Maar op den duur zal er een boer nodig zijn. De noodzaak van het bestaan van mensen wordt onthuld. De mens wordt geschapen om de aarde te dienen, om de aarde te helpen iets te laten groeien. De mens en de schepping staan in een relatie van wederzijdse afhankelijkheid tot elkaar.

Er wordt ook op dit doel gezinspeeld door de manier waarop God de mens maakt. Eerst pakt God wat stof van de bodem en vormt dat tot een lichaam. Terwijl God in Genesis 1 de soevereine, transcendente schepper is, die vaak handelt door alleen maar te spreken, lijkt God in Genesis 2 meer op een pottenbakker. Maar Hij laat het niet bij boetseren; God buigt zich weer voorover, doet mond-op-mondbeademing bij het lichaam en blaast er adem in. Dat verandert de levenloze mens in een levend wezen.

In de tuin is nu een boomgaard vol bomen waar de mens voor moet zorgen, en waar hij van mag genieten, maar er zijn ook twee andere bomen. Als de mensen het fruit van de levensboom eten, zullen ze voor altijd leven. Ook al hebben de mensen Gods adem ingeblazen gekregen, dat betekent op zichzelf niet dat ze voor altijd zouden leven. Maar het fruit van deze boom eten zou dat effect wél hebben. Dit scheppingsverhaal gaat uit van de gewone menselijke melancholie over de dood, en het wekt de indruk dat het nooit de bedoeling was dat de dood het einde zou zijn.

De andere boom kan kennis van goed en kwaad overbrengen; dat is een andere omschrijving van wijsheid. Net als de levensboom is de boom van de kennis van goed en kwaad een soort sacrament, waardoor God iets geeft wat de mensen nodig zullen hebben. Maar vreemd genoeg mogen ze er niet van eten. Misschien wil God in eerste instantie gewoon ontdekken of ze zullen doen wat Hij zegt.

De eerste mens is in zijn eentje, maar in Genesis wordt niet gezegd dat hij eenzaam is. 'Alleen zijn' betekent dat de mens niet in staat is om de taak waarvoor hij gemaakt was, te volbrengen. Hij heeft hulp nodig. Totdat hij een partner heeft, zal de schepping niet 'goed' zijn. Het idee dat de schepping 'goed' is, is een gemeenschappelijk motief met Genesis 1, maar het wordt op een andere, aanvullende manier gebruikt.

Heer, dank U dat U ons alles overvloedig geeft om ervan te genieten.

3 De schepping doet zich gelden

Genesis 3

We kunnen Satan achter de slang zien, maar in Genesis wordt benadrukt dat de verleider een slang is, het sluwste schepsel in de tuin. Blijkbaar waren de schepselen die God maakte, niet noodzakelijk geneigd om zo te leven als God wilde. Ze hadden de mens nodig om gezag over hen uit te oefenen. De slang slaagt erin de rollen om te draaien; de verhouding van leider en volger tussen mens en schepping wordt omgekeerd.

In het Oude Testament wordt vaak beschreven dat God bereid is eigenzinnige daden te gebruiken om een goed doel te bereiken. Misschien is dit het eerste voorbeeld: het verbod op de boom van de kennis van goed en kwaad is een test voor Adam en Eva, en de slang wordt onderdeel van de test. 'Ik kan alles weerstaan behalve verleiding', laat Oscar Wilde iemand zeggen in *Lady Windermere's Fan*. Adam en Eva wachten niet af om te ontdekken of dat voor hen opgaat. Genesis springt rechtstreeks over van hun schepping naar hun falen en wekt enigszins de indruk dat er geen tijd tussen zat. Er waren geen wittebroodsweken.

De slang schildert God beperkender en minder ruimhartig af dan Hij is. Dat de slang Eva benadert in plaats van Adam zou nog een uiting van zijn listigheid kunnen zijn – niet omdat Eva, en dus het vrouwelijke geslacht, een zwakte heeft waardoor ze een gemakkelijk slachtoffer voor de slang is, maar omdat Eva nog niet bestond toen God Adam over de vrijheid en de beperking vertelde. Misschien kan de slang haar bepraten?

Dus ze vielen niet. Er werd druk op hen uitgeoefend en ze sprongen. Als ze het fruit eten, worden hun ogen inderdaad geopend, maar dat heeft niet het effect dat de slang beloofde. Ze krijgen niet iets wat op echte wijsheid lijkt. Ze beginnen als naïeve, eenvoudige mensen. Maar als ze weigeren om te leven met de enige beperking die God hun heeft opgelegd, worden ze niet wijze volwassenen, maar domme dwazen.

'Waar zijn jullie?' vraagt God. Misschien weet God het wel, maar wil Hij ze de kans geven om vrijwillig tevoorschijn te komen. Of misschien wil God het niet weten en zou Hij hen in hun schuilplaats laten blijven, als ze daarvoor kozen.

In het verslag van de consequenties die eruit voortvloeien, wordt het leven afgeschilderd zoals wij dat ervaren. Er is een conflict tussen de menselijke wereld en de levende natuur. Eva zal het moederschap heel pijnlijk vinden: ze zal meemaken dat haar ene zoon haar andere zoon doodt, zodat de unieke roeping een bron van lijden wordt. De gelijkwaardige relatie tussen de man en de vrouw wordt een relatie gekenmerkt door patriërchaat. Werk wordt een ergernis. De dood wordt het lot van de mens.

God die ons zoekt, stel ons in staat U te horen wanneer U vraagt waar we zijn.

4 Het eerste gezin

Genesis 4 - 5

Adam en Eva beginnen invulling te geven aan de opdracht om de aarde te bevolken. Eva's eerste zoon heet 'Kaïn', wat klinkt als een werkwoord dat 'krijgen' betekent. Eva 'kreeg Kaïn'; kreeg hem 'met hulp van' God. God was betrokken bij het proces van conceptie en geboorte. Dus de ongehoorzaamheid die onheil over haar en Adam heeft gebracht, heeft hen niet van God afgesneden. Ze zijn nu buiten Gods tuin, maar God werkt net zo goed buiten de tuin als erbinnen.

Eva krijgt een tweede zoon, Abel. Bij het opgroeien nemen Kaïn en Abel twee belangrijke taken in het dagelijkse leven op een boerderij op zich. Daar is iemand nodig om voor de dieren te zorgen en iemand die zich op de gewassen concentreert. Als ze ouder worden, willen ze intuïtief aanbidden; dit is iets natuurlijk voor mensen. Dus brengen ze geschenken aan God. In het Oude Testament kan offers brengen verschillende betekenissen hebben. Offers kunnen boetedoening uitdrukken, maar vaker aanbidding, toewijding of dankbaarheid. Elk van beide jonge mannen offert iets van de opbrengst van zijn eigen werk. God kijkt met welgevallen naar Abels offer, maar niet naar dat van Kaïn. We weten niet hoe ze dat weten. Te oordelen naar wat volgt, geeft God niet aan wat er mis was met Kaïns offer, of wat er goed was aan dat van Abel. Dat roept vragen op, voor Kaïn en voor ons. Wij hebben soortgelijke ervaringen, als we niet kunnen begrijpen waarom God andere mensen zegent en ons niet. Wat God interesseert, is de manier waarop Kaïn omgaat met de ervaring dat zijn jongere broer gezegend wordt, en hij niet. Het afschuwelijke antwoord is dat hij hem doodt.

Maar Abels bloed roept het uit tot God. Het is een verschrikkelijk, maar belangrijk gegeven. Het bloed van omgebrachte mensen roept het uit tot God, en soms luistert God. Toegegeven, in dit verhaal gaat het verder bergafwaarts tot er een akelig dieptepunt wordt bereikt. Dan springt Genesis terug naar een positieve toon, de geboorte van een nieuwe baby van Adam en Eva, Set. Op den duur krijgt Set ook een zoon, en een groter teken van hoop is dat men in die tijd de naam van de Heer, de naam van Jahweh, begint aan te roepen. Het scheppingsverhaal is onderweg naar het verhaal van Israël.

Heer, wees ons genadig als we wrok koesteren over de zegen die andere mensen ervaren.

5 Vol onrecht

Genesis 6 - 7

Uiteindelijk 'was de aarde vol onrecht'; dat roept vier verbazingwekkende reacties bij God op. De eerste is dat het God spijt dat Hij de mens geschapen heeft. Gods vermogen om dingen te voorzien voorkomt niet dat Hij vaak onplezierig verrast wordt, net als ouders in relatie tot hun kinderen. En het weerhoudt Hem er niet van zich af te vragen of het een goed idee was om de mens te scheppen. Ten tweede ziet God hoe de dingen ervoor staan en ervaart Hij verdriet. Dit is nog een emotie waarvan we misschien dachten dat die kenmerkend voor mensen is, maar die ook door God ervaren wordt; dat is weer een indicatie dat wij naar Gods beeld gemaakt zijn.

Ten derde besluit God om de mensheid 'weg te vagen'. De Schrift kan nuchter zijn in het toeschrijven van rampen aan Gods handelen. Die dingen gebeuren nu eenmaal; en soms laat God ze niet alleen maar gebeuren, maar zorgt Hij dat ze plaatsvinden. Ten vierde staat Noach desondanks bij Jahweh in de gunst, vindt Noach 'genade' bij Jahweh. Als dat onlogisch is, dan is onlogica het wezen van genade. Maar je zou ook kunnen zeggen dat het volkomen logisch is. God is eigenlijk niet zo goed in het realistisch zijn of in het opgeven van zijn projecten. Daarom 'vond Noach genade' of 'vond de genade Noach.'

Nadat ons in Genesis verteld is dat Noach bij Jahweh in de gunst staat, wordt ons verteld dat hij een rechtschapen man was, de grote uitzondering op de uitspraak dat 'iedereen een verderfelijk leven leidde'. Maar dat Noach een rechtschapen man is, is op de een of andere manier een gevolg van Gods genade, in plaats van de oorzaak ervan. Knoeien met de volgorde van dit verhaal verknoeit de theologie.

Daarna wordt ons verteld dat God Noach instructies geeft om de komende vernietiging te overleven, en er wordt nog een belangrijke theologische term ter sprake gebracht, 'verbond', die nauw verband houdt met genade. 'Verbond' duidt op een plechtige verplichting die een persoon of groep mensen aangaat met een andere persoon of groep.

Net als het scheppingsverhaal, is het zondvloedverhaal meer een gelijkenis dan een historisch verhaal. Misschien wisten de Israëlieten dat ze een verhaal over een drijvende kist met drie verdiepingen - 135 meter lang en vol met dieren - niet te letterlijk moesten nemen. In het Midden-Oosten zijn er veel verhalen over overstromingen. In Genesis worden die ervaring met overstromingen en dat soort verhalen gebruikt en omgezet naar een verhaal over de wereld, de mens en God. In een van die Midden-Oosterse verhalen wordt de deur door het Noach-personage gesloten. In Genesis sluit God het gezin in, net als de steward in een vliegtuig die ervoor zorgt dat de deur veilig dicht is.

God die verdriet hebt, ontferm U over de wereld vol geweld.

6 Maar God was Noach indachtig

Genesis 8 - 9

Na zes maanden (!) denkt God weer aan Noach. Dat betekent niet dat God Noach vergeten was. Als er in de Schrift gezegd wordt dat God 'weer denkt aan', wordt er bedoeld dat God 'indachtig is' en tot handelen overgaat. God is vastbesloten om het scheppingsproject weer op gang te brengen. Hij heeft ervoor gezorgd dat exemplaren van iedere soort de vloed overleefd hebben, en nu kan het overblijfsel van de oorspronkelijke levende wezens de kist weer verlaten om opnieuw 'vruchtbaar te zijn en de aarde te bevolken'.

Noachs eerste intuïtie is om te aanbidden, net als bij Kaïn en Abel. Hij brengt de juiste offers van die 'reine' dieren waarvan hij zeven paar heeft gered, en de reuk van de offers behaagt God. Andere volken rondom Israël konden zich zo'n menselijke voorstelling van goden maken dat die de offers opaten, tussen hun geboorte, voortplanting en dood in. Jahweh is in ieder geval menselijk genoeg om van een barbecuegeur te houden, gedeeltelijk door wat het offer over Noach zegt.

Toen de mensheid volkomen weerspanning was geworden en de aarde zou overstromen, leek dat het einde, maar dat was niet zo. Er is de mogelijkheid voor nieuw leven, terwijl wij zouden denken dat daar geen kans meer op is. De aarde nagenoeg vernietigen heeft iets duidelijk maakt, maar levert niemand iets op. God moet werken met de mens zoals die is. Pas wanneer je een situatie erkent, kun je beginnen er iets aan te doen. We vernemen niet wat God uiteindelijk zal doen. Totdat we bij het verhaal van Abram komen, is God alleen bezig met het handhaven van de status quo, 'want alles wat de mens uitdenkt, van zijn jeugd af aan, is nu eenmaal slecht' (Gen. 8:21). Weer is God zo wonderlijk onlogisch als alleen God zijn kan. Gods genade zal in werking moeten treden, niet óndanks, maar vanwege de menselijke zonde.

Voor de overstroming kondigde God aan dat Hij een verbond met Noach zou sluiten. Nu zegt God in de tegenwoordige tijd: 'Hierbij sluit ik een verbond', een verbond dat een breder perspectief heeft dan alleen het gezin dat profiteerde van Gods belofte om Noach te beschermen, en een breder perspectief dan alleen de menselijke ontvangers van Gods belofte, namelijk de dieren. Gods trouw aan zijn verbond is van toepassing op de hele levende natuur. De doelstelling van de schepping, die positieve betekenis aan de hele levende schepping gaf, wordt opnieuw bevestigd. Misschien zal God zelfs niet toelaten dat de mensheid de wereld vernietigt, hoewel dat in Genesis niet gezegd wordt.

God van het verbond, wees uw mensen indachtig.

7 Babel wordt een babelstad

Genesis 11

De zaken hebben zich hoopgevend ontwikkeld, zowel op nationale schaal als op individueel en familieniveau. Een volk is aan het reizen, en vervult daarmee de bestemming van de mens om de aarde te bevolken. Ze vinden een plek waar ze zich willen vestigen, en ze besluiten tot een bouwproject. Dat vereist enige vindingrijkheid. Als de Israëlieten iets sterks en indrukwekkends wilden bouwen, bouwden ze het van natuursteen. Deze arme kerels hebben geen natuursteen, dus moeten ze zich voor al het bouwwerk met bakstenen behelpen. En ze hebben geen echt cement, dus moeten ze zich met teer behelpen. Ze krijgen hoge cijfers voor vernieuwing en vindingrijkheid, en ze bakken de kleiblokken grondig, maar alsjeblieft...

God daalt af om persoonlijk te komen kijken in plaats van zich te verlaten op zijn alwetendheid, informatie uit de tweede hand of kennis uit de verte. Hij neemt zijn medewerkers mee ('Laten wij naar hen toe gaan'). Gods voelt zich ongemakkelijk over het bouwproject omdat het de indruk wekt een soort onafhankelijkheidsverklaring te zijn. De kwesties stemmen weer overeen met die in het verhaal over Eden, maar in dit verhaal worden ze op het niveau van een volk, niet een individu of getrouwd stel, beschouwd. In de Schrift wordt ervan uitgegaan dat het zich verenigen van volken en naties wel moet leiden tot geldingsdrang tegenover God, niet tot het bevorderen van Gods doelstelling. In de geschiedenis van de mens hoeft je geen hypothesen over goddelijk ingrijpen op te stellen om het mislukken van zulke instellingen te verklaren; door de eigenwijsheid van de mens mislukken ze zonder dat God iets hoeft te doen. Maar in Genesis wordt hier het beeld geschetst dat God inziet dat het nodig is om in te grijpen.

God zorgt dat de leden van de gemeenschap als bij toverslag niet met elkaar kunnen communiceren. Met een kenmerkende paradox is dat in de visie van Genesis zowel een goddelijk oordeel als goddelijke genade. Naties zouden verschrikkelijke dingen kunnen doen als ze konden samenwerken zonder dat ze door verschillen in taal belemmerd werden. Het komt mooi uit dat de naam Babylon en het werkwoord 'babbelen' zo dicht bij elkaar liggen, net als de vergelijkbare Hebreeuwse woorden. (Babel is gewoon de Hebreeuwse vorm van de naam van de stad die we gewoonlijk Babylon noemen.) Het feit dat God de mensen liet 'babbelen', had nog een ander gevolg, namelijk dat ze gestimuleerd werden om zich vanuit Babylon te verspreiden. Zo aanvaardden ze hun taak om de wereld namens God te dienen door zich over de hele wereld te verspreiden.

God die neerdaalt, wees ons genadig als we weigeren ons bezig te houden met het vervullen van uw doelstelling.

8 Maak dat je hier wekomt

Genesis 12

Een man die Terach heet, neemt zijn gezin mee op reis, vanuit zuidelijk Mesopotamië naar het noorden. Daarna vraagt God Terachs zoon Abram om weer naar een nieuwe thuisbasis te verhuizen, in Kanaän, een kruispunt van oost en west, van noord en zuid. God is van plan Abram hier tot een groot volk te maken. Het lijkt onwaarschijnlijk, aangezien zijn vrouw geen kinderen kan krijgen, maar God is niet geneigd om dingen op de voor de hand liggende, verstandige, of gemakkelijke manier aan te pakken.

De mensen die zich in Sinear wilden vestigen, wilden zelf naam maken. Dat deden ze ook, maar niet zoals ze van plan waren. God belooft dat Hij Abram zal zegenen en zijn 'naam groot maken' (HSV). God staat ervoor in dat hij een erfenis nalaat. God heeft dat ook zeker gedaan, want er zijn weinig mensen in de wereldgeschiedenis die bekender zijn dan Abram.

Door Abram tot een groot volk te maken en hem aanzien te geven zal God Abram 'zegenen'. Zegenen is al vanaf Genesis 1 een belangrijk thema. Dat God Abrams gezin zegent, betekent niet zonder meer dat Hij geen hoop meer heeft voor de mensheid als geheel. God zegent Abram niet alleen, maar maakt hem tot een zegen. In Genesis is ons niets over Abram verteld waaruit blijkt dat hij het verdient om als ontvanger van Gods zegen uitgekozen te worden, evenmin als Noach het verdiende om de overstroming te overleven. Abram wordt niet gezegend omdat hij het verdient. Dat is een fundamenteel punt in een betoog dat Paulus in Romeinen 4 houdt. God deed beloften aan Abram, vóórdat Abram iets deed om Gods goedkeuring te verdienen.

Op twee manieren wil God Abram tot een zegen maken. Achteraf kunnen we zien dat Abram het middel wordt om andere mensen te zegenen, mensen als wij. In de tweede plaats moet Abram iemand worden die andere mensen als een belichaming van zegen kunnen zien, een voorbeeld van de zegen die ze voor zichzelf verlangen.

Abram en Sarai verhuizen en, net als Noach, bouwt Abram een altaar in Kanaän, als een teken dat dit land aan Jahweh toebehoort. Ze gaan verder met voorbereidende rondreis door het land, een soort symbolisch begin van het in bezit nemen ervan. Alles gaat van een leien dakje totdat er een hongersnood uitbreekt. Dus reizen ze verder naar het zuiden, het beloofde land uit naar Egypte. Wat moesten ze anders doen? Zulke dingen gebeuren.

God die zegent, maak ons tot een zegen in wat we andere mensen bieden, en in de gebeden waartoe we door uw zegen geïnspireerd worden.

9 De onwaarschijnlijke belofte

Genesis 13 - 15

Dus Abram en Sarai 'daalden af' naar Egypte, en 'klommen' daarvandaan weer 'op' (zoals hun afstammelingen naar Egypte zullen 'afdalen' en daarna weer 'opklimmen'. Het verhaal is weer op de rails. Hoewel, dat is niet zo, want er doet zich weer een probleem voor. Abrams familiebedrijf doet het goed, maar er zijn gewoon te veel schapen en koeien, om maar niet te spreken van ezels en kamelen, om bij elkaar in dezelfde landstreek te kunnen blijven wonen. Ze moeten uit elkaar gaan, en Abram laat zijn neef Lot kiezen welk deel van het land hij tot zijn gebied wil maken. Lot kijkt in oostelijke richting en ziet de oase van Jericho, waar natuurlijke bronnen de woestijn in een tuin en boomgaard veranderen. Het gebied doet denken aan de tuin van Eden of het land Egypte. Die kant wil hij op. Het zal een rampzalige en ongelukkige keuze blijken te zijn.

Van waar ze zijn, kan Abram naar het noorden, zuiden, oosten en westen kijken. En God nodigt hem uit om dat te doen, niet om een specifiek woongebied uit te kiezen, maar om zichzelf te zien als erfgenaam van het hele land, voor zover het oog kan zien. Hij is erfgenaam, maar geen bezitter. Zijn rondblik over het land zal enigszins schrijnend zijn. Hij zal rondkijken, maar als iemand die altijd een vreemdeling zal blijven. Het bezitten ligt in de toekomst, en hij zal dat persoonlijk niet meemaken. Daarmee is hij een illustratie van een consistent kenmerk van het leven van Gods volk. We leven zowel in het heden als in de toekomst.

Abram is onderdeel van een project dat God onderneemt. Het zal niet in Abrams tijd gerealiseerd worden, maar hij maakt er deel van uit. Zijn rondreis door het land zal hem daaraan herinneren. In de eerste fase van deze verkenningstocht keert hij terug over een route die hij eerder heeft afgelegd. Dat lijkt misschien niet erg avontuurlijk, maar het is een soort uitgebeelde verklaring dat hij in Gods belofte gelooft. Hij begon deze symbolische handeling voor zijn onzalige Egyptische avontuur; hij voltooit die daarna. Die tegenspoed liet Gods bedoeling niet ontsporen. Pas op dit moment bouwt Abram een altaar bij Mamre, ter aanvulling op de altaren bij Sichem en Betel. Het hele land behoort aan Jahweh toe, en Jahweh kan overal in het land aanbeden worden.

God van onwaarschijnlijke beloften, vervul uw beloften aan uw mensen.

10 Hagar geeft God een naam

Genesis 16

Sarai kan geen kinderen krijgen, haar biologische klok is ongetwijfeld tot stilstand gekomen. Dit is niet alleen van belang omdat hun eigen vervulling of zekerheid op het spel staat, maar vanwege Gods doelstelling. Jahweh 'houdt mijn moederschoot gesloten', zegt Sarai met een brutaliteit waar je van schrikt. Heeft ze gelijk? Genesis onthoudt zich van commentaar. De oplossing voor het probleem die Sarai voorstelt en die Abram accepteert, is vaak een schok voor westerse lezers, maar het is een traditionele versie van draagmoederschap. Het betekent dat Hagars positie verandert van slavin in bijvrouw. Maar uit draagmoederschap kunnen problemen voortkomen, en in dit geval is dat zo. Hagar is dan misschien echtgenote nummer twee, maar ze heeft de functionerende baarmoeder.

Die arme Abram krijgt de schuld van de spanningen tussen zijn twee echtgenotes. Hij zit klem tussen de twee vrouwen in zijn leven, maakt een wanhoopsgebaar en wijst erop dat Sarai Hagars bazin is; het is haar probleem en ze heeft het gezag om het aan te pakken. Dus verjaagt Sarai Hagar in feite, en Hagar gaat op weg in de richting van Egypte, haar vaderland.

Maar Gods medewerker vindt haar daar. Als een van Gods medewerkers je komt bezoeken, is het net alsof God zelf je bezoekt, alleen minder eng. Maar hij zegt tegen haar: 'Je moet teruggaan en de slechte behandeling aanvaarden.' Misschien is de vooronderstelling dat het beter is om bij mensen te zijn die de ontvangende partij van Gods beloften zijn, en op de plaats waar die belofte vervuld zal worden en waar Gods belofte werkzaam is, ook al is het akelig. En als Abrams vrouw zal ze de moeder van talloze afstammelingen zijn.

De medewerker geeft haar ongebooren zoon zijn naam, 'Ismaël', wat 'God luistert' betekent. Werkelijk? De woorden van de medewerker aan Hagar roepen een andere reactie op dan we misschien hadden verwacht. God is haar achterna gekomen, en dat brengt haar ertoe God een naam te geven. Daarom wordt ze wel de eerste theoloog in de Bijbel genoemd. Hij is *El Roï*, zegt ze, 'God van mijn zien/kijken'. Het zou kunnen betekenen: 'de God die mij ziet/naar mij kijkt/naar me uitkijkt' of 'de God die ik heb gezien/naar wie ik heb uitgekeken'. Dat is beide waar. Ze had niet kunnen dromen dat ze God in de woestijn zou vinden, maar dat gebeurde wel, omdat God haar vond.

U bent de God die mij ziet.